

Elazığ Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yoğun Bakımında İzlenen Zehirlenme Olgularının Geriye Dönük Analizi

İsmail DEMİREL^a

Elazığ Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon, ELAZIĞ, Türkiye

ÖZET

Amaç: Çalışmamızın amacı, 2008-2010 yılları arasında yoğun bakım ünitemizde zehirlenme nedeniyle takip edilen hastaların geriye dönük olarak incelemektir.

Gereç ve Yöntemler: Bu çalışmada, 2 yıl içerisinde Reanimasyon Ünitesine zehirlenme tanısı ile kabul edilen olgular, retrospektif olarak incelenmiştir.

Bulgular: Toplam 457 hastanın 325'i (%71.1) kadın, 132'si (%28.9) erkek ve K:E oranı yaklaşık 2.5:1 idi. Hastaların 72'si (%15.75) psikiyatrik tedavi almakta idi. En sık alınan ilaç grubu antidepresanlar (109 kişi, %23.8) ve bunlarında 57'si (%52.3) trisiklik antidepresandı. Hastaların 128'i (%28.6) birden fazla ve farklı ilaç almışlardı. Hastaların 12'si (%2.6) solunum yetmezliği nedeniyle entübe edildi. Bir (%0.21) hastada ise zehirlenme tablosu ölümlü sonuçlandı.

Sonuç: Çalışma süresince akut zehirlenmelerde gençlerin ve kadınların, yüksek risk taşıyan grupları oluşturdukları, ilaç ile zehirlenmenin de en yaygın zehirlenme türü olduğu sonucuna vardık.

Anahtar Sözcükler: Akut zehirlenme, yoğun bakım ünitesi

ABSTRACT

A Retrospective Analysis of Intoxication Cases in Intensive Care Unit of Elazığ Education and Research Hospital

Objective: In this study, we aimed to evaluate intoxication cases which were followed-up in intensive care unit between 2008 – 2010 retrospectively.

Materials and Methods In this study, poisoned patients admitted to the reanimation unit were investigated retrospectively in last two years.

Results: 325 female (71.1 %) and 132 male (28.9 %) patients were investigated (457 patient totally). Rate of male : female was 2.5 : 1. 72 patients (15.75 %) were under psychiatric treatment. The drugs that most frequently taken were antidepressant and mostly was tricyclic antidepressant (57 patient, 52.3 %). 128 patients (28.6 %) had taken more than one drug and different drugs. 12 patients (2.6 %) were intubated endotracheally for respiratory failure. Only one patient (0.21 %) has died after intoxication.

Conclusion: We decided that young patients and females compose the high risky group for acute intoxication and drug intoxication was the most common type of poisoning by this study.

Key words: Acute poisoning, intensive care unit

Zehirlenmeler çok eski çağlardan beri toplumları yakından ilgilendiren önemli sorunlardan biri olmuştur (1). Herhangi bir kimyasal, fiziksel veya organik madde sindirildiğinde, solunduğunda, emildiğinde veya enjekte edildiğinde; küçük miktarlarda bile kimyasal etkileri ile yapılara zarar verebiliyor ve fonksiyonları bozabiliyorsa, bu maddeye zehir, olaya ise zehirlenme denilmektedir (2).

“Zehir” sözcüğü literatürde ilk kez M.Ö. 1230 yılında ölümcül maddelerden hazırlanan ilaç ve iksir olarak tanımlanmasına karşın zehir ve zehirlenmenin tarihçesi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Yüzyıllar boyu, Romalılar zamanındaki politik suikastlerden çağdaş çevre sağlığına kadar zehirler insanlığın tarihinde önemli rol oynamıştır (3).

Zehirlenmeler; etkene, hastaneye başvuru süresine bağlı olarak ciddi sonuçlar doğurabilmektedir (4).

Otuz beş yaş altındaki travmatik olmayan koma nedenleri arasında zehirlenme en yaygın neden olup akut tıbbi başvuru-

larının yaklaşık % 7-10'unu kapsar (5, 6). Anestezi uzmanları bu hastalarla yoğun bakımlarda ya da hastaların acil resüsitasyonları sırasında karşılaşılır. Amerika Birleşik Devletlerinde zehirlenmeler yoğun bakım hastalarının % 5-10'unu kapsamaktadır ve multidisipliner Yoğun Bakım Üniteleri'nin yaklaşık % 5-30 kapasitesi zehirlenme olguları için kullanılmaktadır (7).

En sık zehirlenmeler ise ilaçlarla, keyif verici maddelerle, ev, endüstriyel ve tarımsal kaynaklı toksik maddelerle olmaktadır (8).

Çalışmamız Elazığ Eğitim ve Araştırma Hastanesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon yoğun bakım ünitesinde takip ettiğimiz zehirlenme vakalarının retrospektif olarak incelenmesini amaçlamaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Hastanemiz Anesteziyoloji ve Reanimasyon Yoğun Bakım

^a Yazışma Adresi: Dr. İsmail Demirel, Elazığ Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon, ELAZIĞ, Türkiye

Tel: +90 424 2381000

e-mail: ismaildemirel23@mynet.com

Ünitesinde 01.06.2008 - 31.05.2010 tarihleri arasında akut ilaç zehirlenmesi tanısı ile yatırılan 457 olgu geriye dönük olarak incelenmiştir. Bu çalışmada hastaların cinsiyet, yaş, bilinç, aldıkları ilaç veya ilaçlar, ilaç alım amaçları, daha önce bu ilacı kullanıp kullanmadıkları, mekanik ventilasyon ihtiyaçları ve taburcu olma şekilleri araştırıldı.

BULGULAR

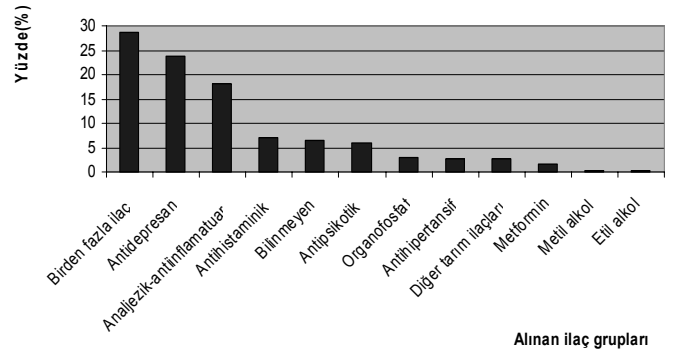
Hastanemiz Anesteziyoloji ve Reanimasyon Yoğun Bakım Ünitesi 2008 yılı 6. ayında hizmet vermeye başladığından, o tarihten 2010 yılı 6. ayına kadar 23 aylık sürede YBÜ'mizde akut ilaç zehirlenmesi tanısı ile 457 olgu izlenmiştir. Olguların 325'i (%71.1) kadın, 132'si (%28.9) erkek ve K:E oranı yaklaşık 2.5:1 idi. Olguların cinsiyet ve yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 1' de gösterilmiştir.

Yoğun bakımda izlenen olguların zehirlenme nedenleri ve mortalite oranları Tablo 2' de gösterilmiştir.

Akut olarak zehirlenmelerin 421'i (%92.2) intihar amacıyla 36'sı (%7.8) da kazayla olmuştur. Önceden psikiyatrik bozukluğu olan hastalar 72 (%15.75) olguydu. Olguların 128'i (%28.6) birden çok ilaç almıştı ve 30'unun (%6.56) aldığı ilaç bilinmemekte idi. En sık alınan ilaç grubu antidepresanlar 109 kişi (%23.8) ve bunlarında 57'si (%52.3) trisiklik antidepresanlardı. Antidepresanları sıklık sırasına göre %18.1 ile analjezik-antiinflamatuvarlar, %7.0 ile antihistaminikler izlemekteydi. Tarım ilaçları ile zehirlenme toplam 26 (%5.7) olguydu. Yoğun Bakım Ünitesine alınan

olguların %77.2'sinin bilinci açık, %22.8'i letarjik idi. Olguların tamamına mide lavajı ve aktif kömür uygulandı. Antidepresan alan 2 (%0.43) hastada EKG'de PR aralığında uzama, geniş QRS ve metabolik asidoz görüldü. Hastaların 12'si (%2.6) solunum yetmezliği nedeniyle entübe edildi. Etilen glikol zehirlenmesi nedeniyle akut böbrek yetmezliği gelişen bir olgu ise tedavisinin ardından nefroloji kliniğine devir edildi. Sadece 2 (%0.43) olguya medikal tedavi verilmedi. Toplam 35 (%7.65) olguya antidot verildi. Organofosfat zehirlenmesi nedeniyle bir olgu yatışının 15. günü multiorgan yetmezlik nedeniyle exitus oldu.

Olguların aldıkları ilaç gruplarının yüzde olarak dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Alınan ilaç gruplarının yüzde olarak dağılımı.

Tablo 1. Olguların cinsiyet ve yaş gruplarına göre dağılımı.

		Sayı	Yüzde
CİNSİYET	OLGULAR	457	%100
	ERKEK	132	%28.9
	KADIN	325	%71.1
YAŞ GRUPLARI	18-25	147	%32.1
	26-35	183	%40.0
	36-45	96	%21.0
	46-55	28	%6.1
	56 ve üzeri	3	%0.8

Tablo 2. Olguların zehirlenme nedenleri ve mortalite oranları.

AJAN	SAYI (%)	MORTALİTE(%)
Medikal ilaçlar		
Kombine ilaç	128 (%28.6)	0 (%0)
Antidepresan	109 (%23.8)	0 (%0)
Analjezik-antiinflamatuvar	83 (%18.1)	0 (%0)
Antihistaminik	32 (%7.0)	0 (%0)
Antipsikotik	27 (%5.9)	0 (%0)
Antihipertansif	12 (%2.6)	0 (%0)
Metformin	8 (%1.75)	0 (%0)
Tarım ilaçları		
Organofosfat	14 (%3.1)	1 (%0.21)
Diğer	12 (%2.6)	0 (%0)
Metil alkol	1 (%0.21)	0 (%0)
Etilen glikol	1 (%0.21)	0 (%0)
Bilinmeyen	30 (%6.56)	0 (%0)

TARTIŞMA

Akut zehirlenme, insanlarda önemli bir sağlık ve sosyoekonomik problemdir. Dünyada oranı gittikçe artmaktadır. Klinik olarak akut zehirlenmeden şüphelenildiğinde morbidite ve mortalitede oranı yüksek olduğundan erken tanı ve tedavi yapılmalıdır. Bunun için etiyoloji ve demografik özelliklerin bilinmesi gerekmektedir (9).

Taradığımız hasta grubunda zehirlenme vakalarının yaklaşık % 92.2'sinin intihar girişimi neticesinde olduğunu saptadık. Daha önce bu konu ile ilgili yapılmış geniş serili araştırmalarda da yoğun bakımlarda takip edilen zehirlenme olgularının %95'i intihara teşebbüs neticesinde oluştuğu saptanmıştır (10).

Zehirlenme nedeniyle takip ettiğimiz olguların büyük bölümünü 26-35 yaşlarındaki kadınlar oluşturmaktaydı. Konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarda intihar girişimlerinin 25 yaş altı kadınlarda ve 25-30 yaş arası erkeklerde sık olduğu bildirilmiştir (10).

Tüm zehirlenme olgularının % 50'sinde birden çok ilaç kullanımı olduğu bildirilmektedir (5, 7, 10). Henderson ve ark. (11) ilaç zehirlenmesi olan 732 hastayı incelemişler ve bu hastaların %46.8'inin birden çok ilaç aldığını tespit etmişlerdir. Çalışmamızda hastaların % 28.6'sı birden çok ilaç almıştı. Bizim çalışmamızda birden çok ilaç alanların yüzdesinin literatürdeki diğer çalışmalara göre düşük olmasının sebebinin; olgulardan alınan anamnezin güvenilir olmamasından ayrıca bölgesel ve sosyokültürel farklılıktan kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Olgularımızda ikinci sıklıkla alınan ilaç antidepresanlardı. Depresif hastalarda intihar girişimi yüksektir ve genellikle depresyon tedavisinde kullandıkları ilaçlarla intihar girişiminde bulunmaktadırlar. Bu konuda yapılan araştırmalar intihar girişimlerinin %50'i oluşturan olguların daha önceden psikiyatrik sorunları olan hastalar olduğunu göstermiştir (12, 13). Ancak intiharların önlenmesi amacıyla antidepresan

kullanımı da önemli bir etkidir. Kasper ve ark. (14) antidepresanların tedavi amacı ile olduğu kadar intihar amacı ile de kullanıldığını belirtmişlerdir. Bosch ve ark. (15) yoğun bakım ünitesinde takip ettikleri 258 zehirlenme olgusunun 86'sının intihar amacıyla antidepresan ilaçlar aldıklarını tespit etmişlerdir. Çalışmamız da yoğun bakım ünitemizdeki zehirlenmelerin %23.8'ini antidepresan ilaçlarla zehirlenmeler oluşturuyordu. Ayrıca birden fazla ilaç alan grupta da antidepresan ilaçlar çoğunlukta idi.

İlaç zehirlenmesi nedeni ile yoğun bakım şartlarında tedavi gerektiren antidepresan zehirlenmelerinin büyük bir kısmını trisiklik antidepresanlarla zehirlenmeler oluşturmaktadır. Graudins ve ark. (16) 1997-2001 yılları arasında toksikoloji servislerine gelen 256 antidepresan ilaç intoksikasyonu olgusunun %43'ünü trisiklik antidepresan alan hastaların oluşturduğunu bildirmişlerdir. Bu konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalarda da trisiklik antidepresan ilaçların antidepresif ajanlar içinde intihar nedeniyle en sık kullanılanlar olduğu görülmektedir (15, 17, 18). Yoğun bakım ünitemizde antidepresan ilaçlarla zehirlenme nedeniyle takip edilen hastaların %52.3'ünü trisiklik antidepresan ilaç alan hastalar oluşturuyordu.

Literatürde belirtilen mortalite oranının %0-4,9 (19) arasında değişmesine rağmen bizim çalışmamızda mortalite oranı 1 (%0.21) olguda gerçekleşmiştir. Mekanik ventilatör ihtiyacı gösteren olgu sayısı 12 (%2.6) olarak saptandı. Kaygusuz ve ark. (20) yoğun bakım ünitesinde takip ettikleri 245 zehirlenme olgusunun 13'nün (%5.3) solunum yetmezliği nedeniyle entübe edildiğini bildirmişlerdir. Çalışmamızdaki oranların düşük olmasının nedeninin, genel durumu kötü olan intoksikasyon olgularının üniversite hastanesine başvurmamasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Bu çalışmanın bulgularına göre akut zehirlenmelerde gençlerin, kadınların, yüksek risk taşıyan grupları oluşturdukları, ilaç ile zehirlenmenin de en yaygın zehirlenme türü olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Chirasirisap K, Ussanawarong S, Tassaneeyakul W et al. A study of major causes and types of poisoning in Khonkaen, Thailand, *Vet Hum Toxicol* 1992; 34: 489-492.
- <http://www.acilveilkaydim.com> Erişim tarihi 01.06.2010
- Wax. PM. Historical principles and perspectives. In: Goldfrank LR, Flomenbaum NE, Lewin NA, Weisman RS, Howland MA, Hoffman RS, eds. *Goldfrank's Toxicologic Emergencies*, 7th edition, USA, The McGraw-Hill Companies, 2002: 1-17.
- <http://www.thehealthnews.org> Erişim tarihi 01.06.2010
- Fuller GN, Rea AJ, Payne JF, Lant AF. Parasuicide in central London 1984-1988. *J R Soc Med* 1989; 82: 653-656.
- Kurtoğlu S. Zehirlenmeler Teşhis ve Tedavi. 1. Basım. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Basımevi; 1992; 1-47.
- Leykin Y, Halpern P, Silbiger A, et al. Acute poisoning treated in the intensive care unit: A case series. *Isr J Med Sci* 1989; 25: 98-102.
- Kayhan Z. Klinik Anestezi. 2. Basım. İstanbul: Logos Yayıncılık; 1997; 754-758.
- Soori H. Developmental risk factors for unintentional childhood poisoning. *Saudi Med J*, 2001; 22: 227-230.
- Fuller GN, Rea AJ, Payne JF, Lant AF. Parasuicide in central London 1984-1988. *J R Soc Med*, 1989; 82: 653-656.
- Henderson A, Wright M, Pond SM. Experience with 732 acute overdose patients admitted to an intensive care unit over six years. *Med J Aust* 1993; 158: 28-30.
- Staikowsky F, Uzan D, Grillon N, et al. Voluntary drug poisoning cases admitted to an emergency care unit. *Presse Med* 1995; 24: 1296-1300.
- Beskow J. Depression and suicide. *Pharmacopsychiatry* 1990; 23: 3-8.
- Kasper S, Schindler S, Neumister A. Risk of suicide in depression and its implication for psychopharmacological treatment. *Int Clin Psychopharmacol* 1996; 11: 71-79.
- Bosch TM, van der Werf TS, Uges DR, et al. Antidepressant self-poisoning and ICU admissions in a university hospital in The Netherlands. *Pharm World Sci* 2000; 22: 92-95.
- Graudins A, Dowsett RP, Liddle C. The toxicity of antidepressant poisoning: is it changing? A comparative study of cyclic and newer serotonin-specific antidepressants. *Emerg Med* 2002; 14: 440-446.

17. Ramchandani P, Murray B, Hawton K, House A. Deliberate self poisoning with antidepressant drugs: a comparison of the relative hospital costs of cases of overdose tricyclics with those of selective-serotonin re-uptake inhibitors. *J Affect Disord* 2000; 60: 97-100.
18. Phillips S, Brent J, Kulig K, Heiligenstein J, Birkett M. Fluoxetine versus tricyclic antidepressants: a prospective multicenter study of antidepressant drug overdoses. The Antidepressant study Group. *J Emerg Med* 1997; 15: 439-445.
19. Seydaoglu G, Satar S, Alparslan N. Frequency and mortality risk factors of acute adult poisoning in Adana, Turkey, 1997-2002. *Mt Sinai J Med*, 2005; 72: 393-401.
20. Kaygusuz K, Gürsoy S, Kılıçcıoğlu F, Özdemirkol İ, Mimaroglu C. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Yoğun Bakım Ünitesinde 1998-2004 Yılları Arasında Akut İlaç Zehirlenmesi Tanısı İle Takip Edilen Olguların Geriye Dönük Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2004; 26: 161-165.

Kabul Tarihi: 07.07.2010